

Itt nincsenek hősök
Gyerekek a háborúban

Kompetenciaterület:
Szociális, életviteli és környezeti kompetenciák

8. évfolyam

Programcsomag:
Polgár a demokráciában

A modul szerzője: Szekszárdi Júlia

MODULLEÍRÁS

Ajánlott korosztály	13-14 évesek
Ajánlott időkeret	3 × 45 perc
A modul közvetlen célja	Megértetni a tanulókkal, hogy a gyerekek – bárhol élnek is – csak áldozatai lehetnek a felnőttek háborúinak és fegyveres konfliktusainak, s ezért lelkükben sem szabad elfogadniuk az erőszakra ösztönző manipulációt.
A modul témái, tartalma	Témák: Kapcsolatok – felelősség, szolidaritás; konfliktus – agresszió, háború, terrorizmus; kultúra – multikulturalitás; erkölcs és jog – normák, törvények Tartalom: Valahol Európában. A filmbeli gyerekek élményei és az élmények rájuk gyakorolt hatásai. Hősök vagy áldozatok? Gyerekek a mai világ háborús konfliktusaiban. A különböző kultúrák eltérő viszonya az erőszakhoz.
Megelőző tapasztalat	A második világháború történetének feldolgozása történelem órán
Ajánlott továbbhaladási irány	Bármilyen téma, amely a mai világ fegyveres konfliktusaihoz kapcsolódik
A kompetenciafejlesztés fókuszai	Önszabályozás: érzelmek kezelése, felelősségvállalás A szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív készségek: információfeldolgozás, problémaazonosítás, kritikai gondolkodás Társas kompetenciák: véleményalkotás, vitakészség, szolidaritás
Kapcsolódási pontok	A NAT-hoz: Művészetek; Ember és társadalom Tantárgyakhoz: történelem; médiaismeret; osztályfőnöki órák Modulokhoz: Szemet szemért (szka207_25); Esőtánc és gyermekkatonák (szka207_38); Elkerülhető-e az erőszak? (szka209_28)
Támogató rendszer	Mihály Ildikó: <i>Gyermekáldozatok a háborúk és a politika világában</i> . Új Pedagógiai Szemle, 2004. 12. sz. Radványi Géza <i>Valahol Európában</i> c. filmje (1947) Jan Sverák <i>Általános iskola</i> c. filmje (1991) Friderikusz Sándor: <i>Pokol Beszélésében</i> . http://www.aszolasszabadsaga.hu/index.php3?kuld=arch&adas=74

Módszertani ajánlás

A gyerekek a történelem kezdete óta rendszeresen válnak erőszakos cselekmények, háborúk, politikai manőverek, terrorista cselekmények, túszejtő akciók ártatlan áldozataivá, illetve könnyen fanatizálható eszközeivé. Napjainkban már riasztóan magas a háborúk és a terrortámadások gyermekáldozatainak a száma. Egyidejűleg azonban fel kell figyelni arra a veszélyre is, hogy a gyerekek könnyen befolyásolhatók, valódi vagy álságos hitek, eszmék mentén számos olyan cselekedetre rábíráhatók, amelyeket a több önkontrollal rendelkező felnőttek általában nem tesznek meg. Nagyon fontos ezért, hogy felkészítsük őket az erőszakra ösztönző manipulációk belső elutasítására.

A foglalkozás két tanórát igényel, amelyek közül az elsőnek a középpontjában a *Valahol Európában* című film feldolgozása áll, a második pedig korunk fegyveres konfliktusaihoz kapcsolódik. A két tanóra előkészítéséhez számoltunk még 45 percet a film közös megtekintésére (ami a valóságban ennél valamivel hosszabb).

Fontos, hogy a tanulók a közös munka során megérezzék, hogy érintettek ebben a témában, még ha csak úgy is, hogy az ő korosztályukról van szó. Ezért engedjük meg, hogy minél több önálló gondolatot fogalmazzanak meg. A modulból szinte semmit sem kell „megtanítani”, hiszen itt nem a szó hagyományos értelmében vett tananyagról van szó, hanem az emberi világ egy örök problémájáról, amire a szocializáció folyamán többször vissza kell térni.

A modul alapját a Radványi Géza által rendezett *Valahol Európában* című film képezi. Javasoljuk, hogy a filmet az órát megelőzően közösen nézze meg az osztály. A filmklasszikus VHS és DVD formátumban a könyvesboltokban is megvásárolható. Mivel ez a film más órákon (történelem, társadalomismeret, etika, film- és médiaismeret) is igen jól használható, mindenképpen célszerű az iskola számára beszerezni.

Előfordulhat, hogy a gyerekek hátrítják a témát. Általános tapasztalat, hogy az erőszakos eseményeket kisgyerekkoruktól tapasztaló mai tizenévesek (legalább is a felszínen) nagy eséllyel közömbösebbek, mint néhány évtizeddel ezelőtti kortársaik. A médiából korlátlanul zúduló megszűrhetetlen információk hatására sokuk számára ma már szokványosak a legmegrendítőbb háborús képek is. Ezért lehet, hogy viszonylag erősebb „sokkoló” hatás kell ahhoz, hogy e közömbösségből kikököntsük őket. Mivel azonban a túrésküszöb egy-egy tanulócsoporton belül is nagy különbségeket mutathat, érzékenyen és differenciáltan szükséges kezelni ezt a kérdést.

Helyzetünket tovább nehezíti, hogy az erőszakos cselekmények látványa ugyanakkor hihetetlenül sok szorongást is kiválthat a 14 éves gyerekekből, még akkor is, ha ezt (főleg a fiúk) nem mutatják ki. Törekedni kell tehát arra, hogy miközben érzelmi hatást akarunk elérni, tehát valóban meg szeretnénk rendíteni a tanulókat a felvázolt gyereksorsokkal, varrjuk is el a szálakat, és találjunk módot a szorongás csillapítására, a megnyugtatásra is.

A foglalkozás során nincs szükség hagyományos értékelésre. A legaktívabban szereplő gyerekeket meg kell dicsérni, és aki kiemelkedő munkát végzett az információk összegyűjtésében, annak teljesítménye esetleg jeles érdemjeggyel is jutalmazható a témához kapcsolódó valamelyik tantárgy keretében. Ennek érdekében mindenképpen együtt kell működni az érintett szaktanárral.

A modul mellékletei

Tanári segédletek

P1 – A *Valahol Európában* című film videokazettán vagy DVD-n

P2 – Háttérinformációk a film feldolgozásához (mikor és hol játszódik a film)

P3 – Háttérinformációk a film feldolgozásához (a gyerekek háborús élményei)

P4 – Háttérinformációk a mai háborúk gyermekáldozatainak felvillantásához

P5 – Kivetíthető képek (ezek közül néhányat ki is nyomtat a tanár a diákok számára a III/a tevékenység segédleteként)

Tanulói segédletek

D1 – Feladatlap a gyerekek háborús élményeinek feldolgozásához

A lapot annyi példányban kell sokszorosítani, ahány csoport dolgozik majd vele.

D2 – Információs kártyák (adatok a mai világ háborúiról és azok gyerekáldozatairól)

A kártyákat tartalmazó lapot egy példányban kell lemásolni, majd részekre kell vágni.

D3 – Az erőszakkal kapcsolatos aforizmákat tartalmazó feladatlap

Minden tanuló kap belőle egyet.

D4 – Számkártyák egytől tízig a csoportalkotáshoz

Összesen annyi kártyára van szükség, ahány tanuló van az osztályban.

D5 – Feladatlap két különböző aforizma üzenetének közös feldolgozásához

Összesen öt példányban kell elkészíteni, a létrejövő öt csoportnak megfelelően.

D6 – Kérdőív a személyes reflexiók megfogalmazásához

A kérdőívet annyi példányban kell lemásolni, hogy minden tanulónak jusson belőle.